

Elevrådets rettighetsarbeid

Ved UNICEFs Rettighetsbaserte skoler er det vanlig med rettighetsråd der ansatte og ledelsen er med, men elevene er i flertall. Rettighetsrådet kan være i tillegg til elevrådet, men rettighetsrådets arbeid kan også gjøres av skolens elevråd eller noen av elevrådets medlemmer. På bakgrunn av elevundersøkelser prioriterer rådet noen mål for rettighetsarbeidet og lager en konkret handlingsplan med ansvarsfordeling og tidsfrister for gjennomføring. Tiltakene samsvarer i stor grad med vanlige oppgaver for elevråd, men knyttes tydeligere opp mot relevante barnerettigheter. Mot slutten av skoleåret evalueres arbeidet.

Generelle tips om elevrådsarbeid finner du blant annet på elevraad.no og i «Elevråds håndboka» fra Redd Barna.

Elevrådets rettighetsarbeid

Rekruttering

Etter å ha gjennomført basisundersøkelsene i starten av skoleåret, har rettighetsbaserte skoler en rettighetsuke med opplegg om barnerettighetene og sosiale aktiviteter som bygger fellesskap og samhold. Dette gir et godt grunnlag for informasjon om elevrådets arbeid og valg av nytt elevråd/rettighetsråd. (Senest tre uker etter skolestart.)

Huskeliste for et godt valg:

- ✓ Elevene må få informasjon om hva det innebærer å delta i elevråd
- ✓ De må få vite når valget skal gjennomføres og hvordan det foregår
- ✓ Det er frivillig å stille til valg, men alle som har lyst, må få mulighet
- ✓ Vurdér om dere vil skifte halve elevrådet av gangen for å sikre overlapping
- ✓ Valget skal være hemmelig
- ✓ Det er en fordel om to voksne teller opp stemmene
- ✓ Det skal bare informeres om hvem som fikk flest stemmer
- ikke hvor mange stemmer hver kandidat fikk
- ✓ Det må være klart på forhånd om den som får nest flest stemmer
blir vara eller om det skal være eget valg på vararepresentant

En bør løfte fram sakene kandidatene mener er viktige for klassen og skolen slik at det fokuseres på sak når elevene stemmer. Dette er en sentral del av demokratiopp-læringen og kan gjøres på ulike måter, for eksempel:

Hold valgtale!

Kandidatene holder et muntlig innlegg – en valgtale – der de snakker om saker de synes er viktige og hva de vil gjøre i elevrådet hvis de blir valgt for at flere skal få oppfylt sine rettigheter. Det kan også åpnes for spørsmål fra klassen.

Skriv søknad!

Bruk anledningen til å lære elevene hvordan man skriver en søknad. Alle elevene skriver en begrunnet søknad om å få bli klassens representant og hvordan de vil jobbe for alle elevenes rett til en trygg og god skole. De som ønsker å stille til valg, merker søknaden med et kryss. Alle merkede søknader nummereres og leses opp av læreren. Ved valget stemmer en på nummeret som representerer søknaden en støtter. Hvis det ikke er et poeng at kandidatene er anonyme, kan kandidaten selv lese opp sin søknad og eventuelt svare på spørsmål fra klassen.

Elevrådets rettighetsarbeid

Opplæring

I løpet av rettighetsuka har alle elevene lært om barnerettighetene som ligger til grunn for elevrådets rettighetsarbeid. Elevrådsmedlemmene kan i tillegg eksempelvis få trening i hva det vil si å representere andre og hvordan snakke foran mange mennesker.

Rettighetsarbeidet

Kartlegging

Grunnlag for elevrådets rettighetsarbeid er elevundersøkelser som *basisundersøkelsene* og *trykghetsvandring*. Elevrådet kan også gjøre en øvelse hvor de reflekterer over hva som bør prege en rettighetsbasert skole, f.eks.: Alle skriver sine tanker på Post-it-lapper og henger dem opp. Elevrådet blir sammen enige om 10-12 kjennetegn som skal evalueres før sommeren (se eksempel i avsnittet nederst om evaluering). Når undersøkelsene er gjennomført og status kartlagt, velger elevrådet hvilke utfordringer de mener bør prioriteres innværende skoleår. Kanskje de også vet om andre utfordringer det bør jobbes med. NB! Vær konkrete og realistiske. Ikke velg for mye.

Rettighetsvegg

Rettighetsveggen er elevrådets oppslagsvegg på en rettighetsbasert skole. Her kan resultatene fra undersøkelsene og annen informasjon fra elevrådet offentliggjøres, elevrådsmedlemmene presenteres, periodens rettighet og plakat med barnerettighetene henge. Ved rettighetsveggen kan dere også ha en «elevrådspostkasse» der forslag til saker til elevrådet kan legges.

Rettighetsvegg på Hendriksholm Rettighetsskole i København.

Elevrådets rettighetsarbeid

Handlingsplan

Elevrådet setter opp en handlingsplan med tiltak. Handlingsplanen må være konkret med tydelig ansvarsfordeling og tidsfrister. Før gjerne på hvilke barnrettigheter som er aktuelle. Presentér planen for skolens ledelse for godkjenning. Elevrådet planlegger hvordan de tillitsvalgte skal informere om planen i klassene og skape entusiasme for den. Handlingsplanen bør være ferdig før jul.

Eksempel:

Mål	Oppgaver	Ansvarlig	Frist/tid	Status
<p>Alle skal føle seg trygge ute</p> 	<p>Skolegården deles i inspeksjonsområder</p> <p>Elevene i elevrådet er inspeksjonsassistenter og får grønne vester</p> <p>Vaktplan for inspeksjonsassistenter</p> <p>Vi er synlige på alle områder</p> <p>Lage regler for bruk av sklia</p> <p>Lage plakat med reglene og informere på trinnene</p>	<p>Ledelsen</p> <p>Lena og Aksel</p> <p>Mohammed og Gina</p> <p>Lærere og inspeksjonsassistenter</p> <p>Jonas og Kaja (regler)</p> <p>Zeshan og Maria (plakat)</p>	<p>Desember</p> <p>Skoletart i januar</p> <p>Skoletart i januar</p> <p>Hele perioden</p> <p>10.01</p> <p>10.01</p>	
<p>Alle skal tørre å si sin mening selv om andre er uenige</p> 	<p>Månedens rettighet: artikkel 13 om retten til å si sin mening så lenge det ikke skader andre</p> <p>Informere i klassene</p> <p>Alle klasser øver på å diskutere temaer de er opptatt av</p> <p>Forslag til diskusjons-temaer legges i "elevrådspostkassen"</p>	<p>Alle tillitsvalgte</p> <p>Lærerne</p> <p>Alle kan levere forslag</p>	<p>April</p> <p>31.mars</p> <p>April</p> <p>Første uke i april</p>	

Elevrådets rettighetsarbeid

På mange skoler er det også elevrådet / rettighetsrådet som har ansvar for *periodens rettighet* med fokus på en relevant artikkel for hele skolen over en periode.

Gjennomføring av planen

Arbeidet med å gjennomføre planen foregår hovedsakelig i vårsemesteret fram til mai. Dette forhindrer selvfølgelig ikke at elevrådet kan behandle saker som kommer opp gjennom året.

Evaluering av rettighetsarbeidet

Evalueringen i mai/juni skal hjelpe elevrådet til å se om elevrådets initiativ har hatt effekt og gi signaler om hva som bør følges opp neste år. Mange elevråd har nok egne ideer til hvordan de vil evaluere, men her er noen tips:

- Gå gjennom handlingsplanen dere lagde i høst og sjekk av alt som er gjort. Hvilken effekt har det hatt? -Er det noe som må følges opp neste år?
- Gjenta elevundersøkelsene dere gjorde i høst (basisundersøkelser, trygghetsvandring...) og sammenlign resultatene.
- Hvis elevrådet i begynnelsen av skoleåret har definert hva som kjennetegner en rettighetsbasert skole, kan de vurdere status. Hver av medlemmene får et bestemt antall røde og grønne klistremerker som fordeles under de ulike kriteriene; grønne for «vellykket» og røde for «må jobbes mere med». Eksempelet nedenfor viser resultatet på en skole som gjorde denne øvelsen.

Kjennetegn ved en rettighetsskole										
Flere barn kjenner rettighetene sine	Lærerne vet om og respekterer rettighetene	Alle barna tør å være seg selv	Det er mindre mobbing	Man vet at man har noen å si ifra til	Elevene er med og bestemmer mer om hva de skal gjøre i timene	Det er mer ro i timene	Elevene tør å spørre lærerne, og lærerne tar elevene på alvor	Det er mange lærere ute og passer på	Det syntes at skolen er en rettighetsskole	Flere av de som strever får hjelp
Rettighetsrådets evaluering										

Elevrådets rettighetsarb

Del resultatene og markér med feiring!

Elevrådet planlegger hvordan de vil formidle resultatene til resten av skolen. Sette gjerne av litt tid på en felles sommeravslutning til å feire det dere har oppnådd. Heng oppslag/plakater med grafer, sitater o.l. et sentralt sted på skolen.

Neste års rettighetsuke

Notér gjerne gode ideer til neste års rettighetsuke, så dere ikke glemmer dem i løpet av sommeren!

